

Väljaandja:	Sotsiaalminister
Akti liik:	määrus
Teksti liik:	algtekst-terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.01.2003
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.12.2009
Avaldamismärke:	RTL 2002, 131, 1918

Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutuses

Vastu võetud 14.11.2002 nr 131

Määrus kehtestatakse «[Rahvatervise seaduse](#)» (RT I 1995, 57, 978; 1996, 3, 56; 49, 953; 1997, 37/38, 569; 1999, 30, 415; 88, 804; 2001, 23, 128; 2002, 32, 187; 53, 336; 61, 375; 63, 387; 90, 521) § 8 lõike 2 punkti 4 alusel.

§ 1. Reguleerimisala

(1) Määrus sätestab tervisekaitsenõuded haiglas ööpäevaringselt viibivate patsientide ja ööpäevases hoolekandeesutuses (edaspidi *hoolekodu*) viibivate isikute (edaspidi *kliendid*) toitlustamisele, sealhulgas pakutava toidu koostisele ning toiduenergia- ja toitainetesisaldusele.

(2) Käesoleva määruse nõuded ei kehti haigla ja hoolekodu personali toitlustamise, kliendi eraviisilise söömise ega patsiendi sonditoitudega enteraalse toitlustamise kohta.

§ 2. Terminid

Määruses kasutatakse termineid «Rahvatervise seaduse», «Sotsiaalhoolekande seaduse» (RT I 1995, 21, 323; 2001, 98, 617; 2002, 53, 336; 61, 375; 64, 393; 90, 521), «Toiduseaduse» (RT I 1999, 30, 415; 2002, 13, 81; 61, 375; 63, 387), «Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse» (RT I 2001, 50, 284; 2002, 57, 360; 61, 375; 62, 377) ja nende seaduste alusel kehtestatud õigusaktides esitatud tähenduses.

§ 3. Üldnõuded toitlustamise korraldamisele

(1) Haiglas ja hoolekodus peab olema korraldatud klientide toitlustamine ja varustamine nõuetekohase toiduga, vältides seejuures nakkus- ja muu tervisohu tekkimist.

(2) Toitlustamist korraldatakse tervisekaitse-, toiduohutuse- ning hügieeninõuete kohaselt, järgides käesoleva määruse, «Rahvatervise seaduse», «Toiduseaduse», «Tarbijakaitse seaduse» (RT I 1994, 2, 13; 1999, 35, 450; 102, 907; 2000, 40, 252; 59, 379; 2001, 50, 283 ja 289; 56, 332; 2002, 18, 97; 35, 214; 53, 336; 61, 375; 63, 387) ning nende seaduste alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud.

(3) Laste toitlustamisel järgitakse sotsiaalministri 27. juuni 2002. a määrusega nr 93 «Tervisekaitsenõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis» (RTL 2002, 84, 1298) kehtestatud nõudeid.

(4) Toitlustamisel tuleb arvestada klientide terviseseisundit ja vanust, arsti poolt määratud dieettoitlustamise nõudeid ning tervisliku toitumise põhimõtteid.

(5) Haiglas ja hoolekodus antakse süüa kindlaks määratud ajal, lastele vähemalt neli korda (välja arvatud imikud) ja täiskasvanutele vähemalt kolm korda päevas, kui haiguse, päevastatsionaaris viibimise või muul põhjusel ei ole arsti poolt ette nähtud teistsuguseid nõudeid. Vähemalt kolmel söögikorral pakutakse kuuma toitu.

(6) Imikuid peab toitma vähemalt 5 korda päevas, kui arst või muu vastutav tervishoiutöötaja ei ole määranud teistsuguseid nõudeid.

(7) Toitlustusettevõtja peab hoolekodus koostama vähemalt nädalaks iga päeva menüü ja kooskõlastama selle hoolekodus toitlustamist korraldava töötajaga.

(8) Haigla määrab ja kooskõlastab toitlustusettevõtjaga tavatoidu ja dieettoidu tellimise ning menüü koostamise korra.

(9) Menüüs peab toiduvalik olema vaheldusrikas ja tervislik. Menüü koostamisel tuleb võtta aluseks määruse lisades 1 ja 2 esitatud vanuserühma keskmine ööpäevane toiduenergia- ja toitainetevajadus ning arvestada arsti poolt määratud dieettoitlustamise nõudeid. Menüü hindamisel võetakse arvestuse aluseks kahe nädala toidu keskmine toiduenergia ja toitainetevajadus.

(10) Toitlustusettevõtjal peab olema patsiendile pakutava toidu, samuti dieettoidu kohta toitumisalane teave valmistoitude koostisainete, toiduenergia, makrotoitainete (süsivesikud, valgud, toidurasvad ja vesi) ning võimaluse korral kolesterooli-, kiudainete-, kaltsiumi- ja naatriumisalduse kohta.

(11) Hooldekodu ja haigla klientide toitlustamise kord ning päevamenüü pannakse klientidele nähtavasse või teadaolevasse kohta.

§ 4. Tavatoit

(1) Tavaline päevane toit (edaspidi *tavatoit*) peab rahuldama toitainetevajaduse ja toidust saadav toiduenergia katma kahe nädala keskmise ööpäevase toiduenergiavajaduse.

(2) Tavatoidu toiduenergia- ja toitainetesalduse osas tehakse muudatusi haigusest tingitud põhjustel ja vajaduse korral määratakse kliendile dieet. Võimaluse korral arvestatakse ka usulistest või eetilistest põhjustest tingitud vajadusi.

(3) Toidurasvade kogus peab katma ööpäevase toidurasvavajaduse ning arvestades, et küllastunud rasvhapped ei tohi moodustada üle 1/3 toidurasvavajadusest.

§ 5. Dieettoit

(1) Dieettoidu ja dieettoitlustamise korra määrab patsiendile arst või muu vastutav tervishoiutöötaja. Dieedi määramisest teavitatakse patsienti.

(2) Dieettoitude kohta koostatakse dieetide kaupa toitude nimistu (edaspidi *dieettoitude nimistu*) koos andmetega näidustuste ja toitumisalase teabe kohta. Dieettoitude valmistamisel võib lähtuda käesoleva määruse lisas 3 esitatud dieettoitude jaotusest ning toiduenergia- ja toitainetesaldusest ning arsti poolt määratud erinõuetest.

§ 6. Raseda ja last rinnaga toitva ema toit

(1) Rase peab alates neljandast raseduskuust saama toiduga lisas 1 esitatud eakohasele toiduenergiavajadusele täiendavalt lisaenergiat 1700 kJ/päevas ehk 255 kcal/päevas.

(2) Last rinnaga toitva ema lisaenergiavajadus on:

- 1) neljanda toitmiskuu lõpuni 2500 kJ/päevas ehk 600 kcal/päevas;
- 2) alates viiendast toitmiskuu 2100 kJ/päevas ehk 500 kcal/päevas;
- 3) osalise rinnaga toitmise korral 1200 kJ/päevas ehk 285 kcal/päevas.

(3) Raseda ja last rinnaga toitva ema toidu valmistamisel kasutatakse jodeeritud soola.

§ 7. Imiku toit

(1) Imiku toit peab katma imiku ööpäevase toiduenergia- ja valguvajaduse. Arvestuse aluseks võetakse § 3 lõike 9 kohaselt keskmine ööpäevane toiduenergia- ja valguvajadus või toiduenergia- ja valguvajadus imiku kehamassi kilogrammi kohta.

(2) Hooldekodus viibiva imiku toiduks esimese kuue kuu jooksul on rinnapiim või rinnapiima puudumise või vähesuse korral imiku piimasegu või jätkupiimasegu, mis peab vastama Vabariigi Valitsuse 29. detsembri 1999. a määruse nr 436 «Eritoitude koostis- ja kvaliteedinõuete ning eritoitude valmistamiseks kasutatavate ainete ja eritoidu käitlemise suhtes esitatavate nõuete ning eritoitude märgistamise ja muul viisil teabe edastamise erinõuete ja korra kinnitamine» (RT I 2000, 2, 6; 2002, 18, 101) nõuetele.

(3) HIV-positiivse või narkomaanist ema imiku toitmiseks tuleb kasutada ema rinnapiima asemel imiku piimasegu või jätkupiimasegu.

(4) Lisatoitu (tõhustustoitu) tuleb anda imikule pärast kuuekuuseks saamist, kuid vajaduse korral võib alustada lisatoidu andmist ka varem vastavalt arsti soovitusel.

(5) Uute koostisosade (või, vesi, puljong jt) lisamisel imiku toidu hulka tuleb toit uuesti läbi kuumutada.

§ 8. Serveerimine ja taaskuumutamine

(1) Valmistoitte võib serveerida, säilitada ja vedada tingimustes, mis võimaldavad vältida toidu saastumist, mikroobide paljunemist ja kindlustavad toidu nõuetekohase säilimise kliendile üleandmiseni. Toidu säilitamisel tuleb järgida põllumajandusministri 5. augusti 2002. a määruses nr 66 «Toidu säilitamisnõuded» (RTL 2002, 92, 1418) sätestatud nõudeid.

- (2) Kuumtöödeldud ja kuumana serveeritavat valmistoitu (edaspidi *kuumtoit*) võib pärast kuumtoidu valmistamist kaks tundi säilitada tingimustes, mis tagab kuumtoidu temperatuuri üle 63 °C kuni serveerimiseni.
- (3) Kuumtoit, mida on hoitud toatemperatuuril või ohtlikus temperatuurivahemikus 10–60 °C kaks tundi või kauem, tuleb käitlemiselt kõrvaldada.
- (4) Imikutele, väikelastele ja immuunpuudulikkusega klientidele peab toidu serveerima kohe või vähemalt 30 minuti jooksul pärast valmistamist ja söömiseks sobiva temperatuurini jahutamist.
- (5) Külmsesadmes säilitatud kuumtöödeldud ja jahutatud toit tuleb pärast külmsesadme väljavõtmist ühe tunni jooksul kiiresti taaskuumutada kogu toidu ulatuses vähemalt temperatuurini 75 °C ning seejärel taaskuumutatud toit võimalikult kiiresti serveerida.
- (6) Nakkushaiglas ja muus haiglas või hooldekodus, kus on nakkuse edasikandmise oht, tuleb võimaluse korral kasutada ühekordselt kasutatavaid toidunõusid ja vältida kontaktnakkusisolatsioonis olevate patsientide, eriti tuberkuloosihäigete toitlustamisel nakkuse levikut. Toidujagaja ei tohi siseneda ruumi, kus viibib kontaktsolatsioonis olev patsient.
- (7) Toidu veol patsientidele peab ka serveerimisvalmis toit olema kaetud.
- (8) Enne valmistoidu serveerimist peab vastutav töötaja kontrollima valmistoidu kvaliteeti ja registreerima kontrollitulemused.

§ 9. Toidunõude ja kööginõude pesemine

- (1) Toidunõude ja kööginõude pesemise kohta peab olema nõudepesemisjuhend.
- (2) Kui tuberkuloosihäigele ja teistele § 8 lõikes 6 nimetatud patsientidele antakse toit tavaliste korduvkasutusega toidunõudega, siis tuleb kasutatud toidunõusid hoida desinfitseerimislahuses enne nende pesemist ja tagastamist nõudepesuruumi.

§ 10. Toidujäätmete eemaldamine

- (1) Hooldekodu ja haigla klientide toidu ülejääkide ja toitlustamisel tekkivate toidujäätmete (edaspidi *jäätmed*) eemaldamisel, kogumisel, hoidmisel, transportimisel ja loomasöödana kasutamisel tuleb järgida Vabariigi Valitsuse 10. septembri 2001. a määruse nr 290 «Nõuded toitlustamisel tekkivate jäätmete käitlemisele ja laboratoorsele uurimisele ning nende loomasöödana kasutamise loa väljastamise tingimused ja kord» (RT I 2001, 76, 455) nõudeid ja sotsiaalministri 27. juuni 2002. a määruse nr 93 «Tervisekaitsenõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis» paragrahvis 14 esitatud nõudeid.
- (2) Haigla kontaktnakkusisolatsioonis olevate patsientide vedelad toidujäägid tuleb valada kanalisatsiooni ja tahked toidujäägid panna bioloogiliste jäätmete kotti või käidelda toidujäägid haigla nakkustõrje korda järgides.

§ 11. Hügieeninõuded

- (1) Toitlustusettevõtja peab korraldama toitlustusettevõtte töötaja toiduhügieenialast juhendamist, selgitama töötajale õigusaktidest tulenevaid käitlemisnõudeid ning kontrollima nende täitmist «Toiduseaduse» ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete kohaselt.
- (2) Toidu, toidutoorme või käitlemisvahenditega kokkupuutuv toitlustusettevõtte töötaja, samuti haigla ja hooldekodu töötaja, kes jaotab või serveerib toitu, toidab kliente, puutub kokku käitlemisvahenditega või koristab ruume, peab tundma ning järgima hügieeni- ja tervisekaitsenõudeid ning peab olema läbinud tervisekontrolli ja toiduhügieenikoolituse.
- (3) Toidu, toidutoorme või käitlemisvahenditega kokkupuutuv töötaja peab kandma puhast, kergesti pestavat või ühekordselt kasutatavat tööriietust, sobivaid jalatsid ja peakatet. Juuksed peavad olema peakatte all ning tööriietus peab täielikult katma töötaja isiklikud riided.
- (4) Hooldekodu või haigla toitlustamise kontrollija peab kandma tööriietust või kitlit, peakatet ning jalanõusid, mis on kergesti puhastatavad või ühekordselt kasutatavad.

§ 12. Järelevalve

Määruse nõuetest kinnipidamise üle teostab järelevalvet Tervisekaitseinspeksioon.

§ 13. Määruse jõustumine

- (1) Määrus jõustub 1. jaanuaril 2003. a.

Minister Siiri OVIIR

Kantsler Maarja MÄNDMAA

Sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr
131 «Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu-
ja hoolekandeesutuses»
lisa 1

KESKMINE ÖÖPÄEVANE TOIDUENERGIA- JA TOITAINETEVAJADUS

Vanuse-rühm	Toiduenergiavajadus ¹		Toitainetevajadus				
	Keskmine		Valgud vähemalt	Toidurasvad keskmine ja piirkogused ³		Süsivesikud keskmine ja piirkogused	Vesi ²
aastat	kJ/päevas	kcal/päevas	g/päevas	g/päevas	% toiduenergiast	g/päevas	liitrit/päevas
1	2	3	4	5	6	7	8
Poisid							
1–3	5170	1230	16	48 [41–55]	35±5,0	184 [169–199]	0,8/0,4
4–6	7200	1715	24	62 [57–67]	32,5±2,5	265 [254–276]	0,9/0,5
7–10	8530	2030	31	73 [68–79]	32,5±2,5	311 [299–324]	1,0/0,6
11–14	9830	2340	59	78 [71–84]	30±2,5	350 [335–365]	1,2/0,8
15–18	11300	2700	72	90 [82–98]	30±2,5	394 [376–410]	1,5/0,9
Tüdrukud							
1–3	4900	1165	16	45 [39–52]	35±5,0	173 [159–188]	0,8/0,4
4–6	6490	1545	24	56 [51–60]	32,5±2,5	237 [227–246]	0,9/0,5
7–10	7500	1790	31	60 [55–65]	30±2,5	282 [271–293]	1,0/0,6
11–14	8400	2010	50	67 [62–72]	30±2,5	301 [289–314]	1,2/0,8
15–18	9000	2150	55	72 [66–78]	30±2,5	321 [308–335]	1,5/0,9
Mehed							
19–30	11760	2800	65	93 [85–101]	30±2,5	425 [408–442]	1,5/0,9
31–50	11340	2700	65	90 [82–98]	30±2,5	408 [390–425]	1,4/0,9
51–65	10500	2500	60	83	30±2,5	378	1,2/0,7

				[76–90]		[362–393]	
Üle 65	9660	2300	55	77	30±2,5	347	1,2/0,7
				[70–83]		[333–362]	
Naised							
19–30	9240	2200	50	73	30±2,5	335	1,5/0,9
				[67–79]		[321–349]	
31–50	8820	2100	50	70	30±2,5	318	1,4/0,9
				[64–76]		[305–330]	
51–65	8400	2000	50	67	30±2,5	300	1,2/0,7
				[61–72]		[288–312]	
Üle 65	7560	1800	47	60	30±2,5	268	1,3/0,7
				[55–65]		[256–279]	

¹Toiduenergia on väljendatud kilodžaulides (kJ) ja kilokalorites (kcal) arvestusega 1 kcal= 4,2 kJ.

²Veevajadus: vesi jookidest ja vesi toidust.

³Minimaalse soovitatud rasvakoguse korral võetakse maksimaalne süsivesikute kogus, mida vähendatakse valkude koguse võrra, juhul kui valkude kogus on suurem kui tabelis esitatud.

Minister Siiri OVIIR

Sotsiaalministri 14 novembri 2002. a määruse nr
131 «Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu-
ja hoolekandeesutuses»
lisa 2

IMIKU TOIDUENERGIA- JA VALGUVAJADUS

Vanus	Toiduenergiavajadus		Valguvajadus	Keskmine toiduenergiavajadus		Keskmine valguvajadus
	kJ/päevas	kcal/päevas	g/päevas	MJ/päevas	kcal/päevas	g/päevas
	kilogrammi kehamassi kohta					
1	2	3	4	5	6	7
Poisid						
1. kuu	519	124	2,69	2,3	545	12,5
1-kuune	485	116	2,04	2,3	545	12,5
2-kuune	456	109	1,53	2,3	545	12,5
3-kuune	431	103	1,37	2,5	590	12,7
4-kuune	414	99	1,25	2,7	635	12,9
5-kuune	404	97	1,19	2,9	690	13,1
6-kuune	397	95	1,15	3,1	740	13,3
7-kuune	395	95	1,12	3,3	780	13,5
8-kuune	387	95	1,09	3,5	825	13,7
9-kuune	414	99	1,07	3,6	855	14,1
10-kuune	418	100	1,06	3,7	890	14,5
11-kuune	437	105	1,04	3,9	920	14,9
Tüdrukud						
1. kuu	519	124	2,69	2,2	515	12,5
1-kuune	485	116	2,04	2,2	515	12,5
2-kuune	456	109	1,53	2,2	515	12,5
3-kuune	431	103	1,37	2,3	555	12,7
4-kuune	414	99	1,25	2,5	595	12,9

5-kuune	404	97	1,19	2,7	645	13,1
6-kuune	397	95	1,15	2,9	685	13,3
7-kuune	395	95	1,12	3,1	725	13,5
8-kuune	387	95	1,09	3,2	765	13,7
9-kuune	414	99	1,06	3,3	795	14,1
10-kuune	418	100	1,04	3,5	830	14,5
11-kuune	437	105	1,02	3,6	865	14,9

Minister Siiri OVHIR

Sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr
131 «Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu-
ja hoolekandeesutuses»
lisa 3

DIETTOITUDE TOIDUENERGIA- JA TOITAINETESISALDUS

Dieedi nimetus	Valgud	Toidurasvad	Süsivesikud	Toiduenergia	
	g	g	g	kcal	MJ
Baasdieet	95	85	340	2500	10,5
	90–100	80–90	330–360	2400–2600	
Mage dieet	95	85	340	2500	10,5
	90–100	80–90	330–360	2400–2600	
Kiudainerikas dieet	80	70	285	2100	8,8
	75–85	65–75	270–300	2000–2200	
Valgurikas dieet	110	95	400	2900	12,2
	100–115	90–100	370–410	2700–3000	
Piimavaba dieet	95	85	340	2500	10,5
	90–100	80–90	330–360	2400–2600	
Valguvaene dieet	50	45	190	1400	5,8
	45–55	40–50	180–200	1300–1500	
Puriinidevaene dieet	80	70	285	2100	8,8
	75–85	65–75	270–300	2000–2200	
Jääkidevaene dieet	45	40	160	1200	5,0
	40–50	34–45	150–180	1100–1300	
Operatsioonijärgne dieet	20	20	80	600	4,0
	15–25	15–25	65–95	500–700	
Ägeda pankreitiidi dieet P 1	35	30	160	900	4,0
	30–40	25–35	150–180	800–1000	
Ägeda pankreitiidi dieet P 2	45	40	160	1200	5,0
	40–50	35–45	150–180	1100–1300	
Ägeda pankreitiidi dieet P 3	55	50	200	1500	6,3
	50–60	45–55	190–220	1400–1600	
Gluteenivaba dieet	80	70	285	2100	8,8
	75–85	65–75	270–300	2000–2200	
Toiduallergeenidevaba dieet	80	70	285	2100	8,8
	75–85	65–75	270–300	2000–2200	
Vedel dieet	80	70	285	2100	8,8

	75–85	65–75	270–300	2000–2200	
Pehme dieet	95	85	340	2500	10,5
	90–100	80–90	330–360	2400–2600	
Diabeetikute dieet					
Süsivesikute sisaldus 300 g	120	80	300	2400	10
Süsivesikute sisaldus 250 g	100	66	250	2000	8,4
Süsivesikute sisaldus 200 g	80	53	200	1600	6,7
Süsivesikute sisaldus 150 g	60	40	150	1200	5,0
Suhkruhaige vedel dieet	100	66	250	2000	8,4
Suhkruhaige pehme dieet	100	66	250	2000	8,4

Minister Siiri OVIIR